

تعارض قوانین در تجارت بین‌المللی

کتاب اول: حقوق تجارت بین‌المللی
کتاب دوم: وضع‌یگانگان و دادرسی‌های بین‌المللی

تألیف
دکتر مرتضی نعیمی

انتشارات بخت

سرشناسه	: نصیری، مرتضی
عنوان و نام پدیدآور	: تعارض قوانین در تجارت بین‌المللی / تألیف: مرتضی نصیری
مشخصات نشر	: تهران: جنگل، جاودانه، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	: ۳۸۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۶-۳۹۲-۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
مندرجات	: کتاب اول: حقوق تجارت بین‌المللی؛ کتاب دوم: وضع بیگانگان و دادرسی‌های بین‌المللی
موضوع	: بازرگانی بین‌المللی
موضوع	: حقوق بین‌الملل خصوصی
موضوع	: صادرات و واردات
موضوع	: حقوق تجارت - - ایران
موضوع	: دادگاه‌های بین‌المللی
رده‌بندی کتبه	: ۱۳۲۴ ت ۷ عن HF۱۳۷۹
رده‌بندی دیوپی	: ۳۸۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۱۳۲

عنوان کتاب: تعارض قوانین در تجارت بین‌المللی

تألیف: دکتر مرتضی نصیری

ناشر: انتشارات جنگل، جاودانه

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۵

قطع و تیراژ: وزیری، ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۶-۳۹۲-۸

email: info@junglepub.org

<http://www.junglepub.org>

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۰۴۶۵-۶۶۴۹۰۳۸۲

۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۶۷-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

چشمه

از سال ۱۳۵۰ که مؤلف تدریس دروس تعارض قوانین و حقوق تجارت بین‌المللی را در دانشکده حقوق دانشگاه تهران با رهنمودهای شادروان استاد دکتر محمد نصیری آغاز نمود تحت تأثیر تحولات جهانی حقوق بین‌الملل خصوصی در رشته‌های وابسته بدان متن درس تعارض قوانین و وضع بیگانگان را تحت عنوان حقوق چندملیتی^۱ در سال ۱۳۷۰ منتشر نمود.

با وجود گذشت تأثیر جهانی شدن حقوق بین‌الملل خصوصی و حقوق تجارت بین‌المللی عنوان حقوق چندملیتی مناسب‌تر از سایر عناوین کلاسیک در این رشته می‌باشد عناوین کلاسیک دروس دانشگاهی همچنان حفظ شد و مؤلف تدریس خود را تحت عنوان تعارض قوانین در حقوق تجارت بین‌المللی در چند دهه اخیر ادامه داد. ضمناً تغییرات در قوانین ایران در زمینه حقوق چندملیتی^۲ همچنین حقوق تجارت بین‌المللی ایجاب می‌نمود که در تجدید چاپ کتاب قوانین و کوانس‌های جدید بین‌المللی مورد استناد قرار می‌گرفت. اصلاح متن کتاب حاضر با دقت قریب و منابع جدید در حقوق ایران و کنوانسیون‌های بین‌المللی با همکاری و پیشنهاد دانشجویان کارشناسی‌ارشد حقوق در مؤسسه عالی آموزش و برنامه‌ریزی و زیر نظر اینجانب انجام گرفت و کتاب حاضر با این اصلاحات لازم اینک منتشر می‌شود مؤلف از استادان و دانشجویان این رشته انتظار دارد که این کتاب را مورد بازنگری و انتقاد علمی قرار دهند.

آبان ماه ۱۳۹۴

در تنی نصیری

۱- پروفیسور ون مهران (Von Mehren) در سال ۱۹۶۴ به کتاب تعارض قوانین خود عنوان Law of Multistatonal legal problems داد و تألیفات حقوق بین‌الملل خصوصی اغلب تحت عنوان تعارض قوانین Conflict of Law در آمریکا منتشر گردید.

فهرست مطالب

پیشگفتار

کتاب اول: حقوق تجارت بین المللی..... ۱

فصل اول: کلیات..... ۳

مبحث یکم: تعریف و محتویات حقوق چندملیتی..... ۳

مبحث دوم: منابع حقوق چندملیتی..... ۶

الف) منابع داخلی..... ۶

ب) منابع بین المللی..... ۸

مبحث سوم: نظریه اعمال قانون کشور قاضی..... ۱۱

مبحث چهارم: احاله..... ۱۹

الف) احاله در حقوق ایران..... ۱۹

ب) احاله از لحاظ سوابق حقوقی..... ۲۲

ج) محدود کردن دامنه شمول احاله: ترتیب اولیای قاضی..... ۲۳

مبحث پنجم: نظم عمومی..... ۲۵

الف) موارد استتکاف از اعمال قانون خارجی به علت نظم عمومی..... ۲۷

ب) نظم عمومی و قوانین جزائی و مالیاتی خارجی..... ۲۸

ج) نظم عمومی بین المللی و قوانین پولی و اقتصادی..... ۳۰

د) نظم عمومی بین المللی و قوانین راجع به مصالح اجتماعی و امنیت عمومی..... ۳۰

ه) نظم عمومی بین المللی و سیستم حقوقی داخلی..... ۳۱

مبحث ششم: قاعده جلوگیری از تقلب..... ۳۳

مبحث هفتم: نظریات مبتنی بر انتخاب قانون انسب..... ۳۴

مبحث هشتم: روش های معاصر در انتخاب قانون صلاحیتدار..... ۳۸

الف) لزوم اعمال قواعد ماهوی چندصلاحیتی..... ۴۳

ب) وضع قواعد ماهوی راجع به روابط حقوقی چندصلاحیتی..... ۴۴

ج) قواعد ماهوی چندصلاحیتی که به علت اختلاف در طبیعت نیازهای بین المللی و نیازهای

مشابه داخلی وضع شده است..... ۴۵

فصل دوم: قراردادهای بازرگانی بین‌المللی و اصل حاکمیت اراده ۴۹

- مبحث یکم: ایجاد و تحول نظریه حاکمیت اراده ۵۱
- الف) انتقادات وارد به اصل نظریه ۵۲
- مبحث دوم: اصل تبعیت قاعده تعارض از قانون ماهوی ۵۳
- مبحث سوم: بررسی اشکالات مربوط به وحدت قاعده تعارض ۵۶
- مبحث چهارم: نحوه تعیین قانون صلاحیتدار ۵۷
- الف) نظریه فقدان اختیار متعاملین در انتخاب قانون صلاحیتدار ۵۷
- ب) نظریه قانون مناسب ۵۸
- ج) نظریه قبول انتخاب قانون صلاحیتدار توسط متعاملین ۵۹
- د) توافق صریح ۵۹
- ه) تصریح منفی ۶۱
- و) توافق صریح ۶۱
- ز) اراده فرضی متعاملین ۶۳
- ح) نظریه اعمال ضوابط عینیه ۶۶
- مبحث پنجم: امارات مشخص تبعیت قانون صلاحیتدار ۶۷
- الف) تعیین محل انعقاد عقد ۶۷
- ب) تعیین محل اجرای قرارداد ۶۹
- ج) تعیین اقامتگاه مدیون ۶۹
- مبحث ششم: قانون محل انعقاد عقد ۶۹
- الف) قانون محل انعقاد عقد به عنوان قانون صلاحیتدار ۶۹
- ب) قانون محل انعقاد به عنوان قانون حاکم بر ایجاد قرار ۷۱
- مبحث هفتم: قانون محل اجرای قرارداد ۷۲
- الف) قانون کشور محل اجرای قرارداد ۷۲
- ب) حکومت قانون محل اجرا نسبت به مسائل مربوط به نحوه اجرای قرارداد ۷۳
- مبحث هشتم: قانون اقامتگاه مدیون به عنوان قانون حاکم بر قرارداد ۷۴
- مبحث نهم: نظرات محدودکننده حاکمیت اراده ۷۴
- الف) قواعد امره ابتدایی ۷۴
- ب) قانون محل انعقاد، لزوماً بر مسأله اعتبار قرارداد حکومت می‌کند ۷۵
- ج) شمول قانون محل انعقاد نسبتاً به مسأله مشروعیت قرارداد ۷۶
- د) ابطال انتخاب قانون صلاحیتدار در صورت تقلب ۷۶

هـ) لزوم ارتباط بین قانون مورد توافق و قرارداد مربوط	۷۷
و) نظم عمومی	۷۸
ز) شکل تنظیم سند	۸۱
ح) اهلیت متعاملین	۸۲
ط) اعتبار اصل توافق	۸۲
ی) قراردادهای وابسته	۸۳
مبحث دهم: قانون حاکم بر قرارداد در حقوق ایران	۸۴
الف) قانون حاکم بر ایجاد عقد	۸۴
ب) قانون حاکم بر شکل ظاهری سند	۸۶
ج) قانون حاکم بر تعهدات ناشی از عقد	۸۶
فصل سوم: نحوه اثبات قانون خارجی	۸۹
مبحث یکم: کلیات	۸۹
الف) لزوم استناد به قانون خارجی	۹۰
ب) آیا اثبات قانون خارجی عهد، اصحاب دعوی است؟	۹۲
ج) نحوه اثبات قانون خارجی	۹۳
د) تفسیر قانون خارجی (فقدان نظارت ایران کشور)	۹۳
فصل چهارم: قانون حاکم بر عناوین مشخص حقوقی	۹۵
مبحث یکم: رهن	۹۵
الف) توصیف رهن به موجب قانون ایران	۹۵
ب) قانون حاکم بر عقد رهن	۹۶
ج) قانون حاکم بر حقوق ممتاز و رهن دریایی	۹۷
مبحث دوم: قانون حاکم بر الزامات غیرقراردادی	۹۹
الف) الزامات غیرقراردادی مدنی	۹۹
ب) قانون حاکم بر الزامات غیرقراردادی	۱۰۰
مبحث سوم: الزامات غیرقراردادی مندرج در قانون مسئولیت مدنی	۱۰۱
مبحث چهارم: مسئولیت مدنی ناشی از حوادث رانندگی و مسئولیت تولیدکننده	۱۰۳
فصل پنجم: سرمایه‌گذاری بین‌المللی	۱۱۱
مبحث یکم: شرکت‌های خارجی	۱۱۱
الف) تشکیل شرکت‌های فرعی	۱۱۱

ب) تشکیل شعبه	۱۱۲
ج) سرمایه‌گذاری غیرمستقیم	۱۱۳
مبحث دوم: شرکت‌های خارجی در ایران	۱۱۴
الف) شناسایی شرکت‌های خارجی در ایران و شرایط فعالیت آنها	۱۱۴
ب) ثبت شرکت‌های خارجی	۱۱۵
ج) بانک‌ها و شرکت‌های بیمه خارجی	۱۱۶
د) قانون حاکم بر شرکت‌های خارجی	۱۱۷
ه) قانون حاکم بر تشکیلات قانونی شرکت	۱۱۸
فصل ششم: وضع حقوقی شرکت‌های چندملیتی	۱۱۹
مبحث یکم: کلیات	۱۱۹
مبحث دوم: تابعیت شرکت‌ها و مسائل مطروحه در این زمینه	۱۲۴
مبحث سوم: تعریف ملی در نظام‌های مختلف	۱۲۶
مبحث چهارم: تابعیت مؤثر شرکت‌ها	۱۲۷
مبحث پنجم: قانون حاکم بر پذیرش و انتشار سهام شرکت‌های چندملیتی	۱۳۰
مبحث ششم: تاریخ تشکیل شرکت، سویج آورده، غیرنقدی، آورده ارزی	۱۳۱
مبحث هفتم: قرارداد مشارکت و روابط سهامداران	۱۳۲
مبحث هشتم: مندرجات قراردادهای خدمات فنی، حق امتیاز	۱۳۴
فصل هفتم: بیع بین‌المللی	۱۳۹
مبحث یکم: نکات حقوقی مهم در قرارداد بیع بین‌المللی	۱۴۰
الف) پیشنهاد مقدماتی و شرایط بیع	۱۴۰
ب) ایجاب قطعی	۱۴۱
مبحث دوم: محل و تاریخ انعقاد معامله	۱۴۳
مبحث سوم: تحویل (شرایط و محل آن)	۱۴۴
مبحث چهارم: آثار حقوقی تحویل	۱۴۴
مبحث پنجم: تطبیق کالای تحویلی با مشخصات مندرج در قرارداد (قبول نهایی)	۱۴۶
الف) تطبیق کالا از لحاظ مقدار قراردادی	۱۴۶
ب) تطبیق کالا از لحاظ نوع محموله	۱۴۷
ج) عیوب پنهان	۱۴۷
مبحث ششم: قراردادهای خرید کالاهای آماده	۱۴۹

مبحث هفتم: شرایط عمومی قرارداد گشایش اعتبار اسنادی	۱۵۱
مبحث هشتم: مشکلات قانونی در مورد وثیقه کالاهای موضوع اعتبار اسنادی	۱۵۳
مبحث نهم: خرید کالاهای غیرآماده (سفارش مخصوص)	۱۵۶
الف) مشخصات فنی	۱۵۷
ب) نحوه پرداخت	۱۵۷
ج) ضمانت حسن انجام کار	۱۵۸
د) خسارات مربوط به تأخیر در تحویل	۱۵۹
ه) شرایط فسخ قرارداد	۱۵۹
و) فورس‌م‌رور	۱۶۰
ز) شرط افزایش قیمت‌ها	۱۶۱
فصل هشتم: صادرات	۱۶۳
مبحث یکم: مقررات ارزی	۱۶۴
مبحث دوم: موجبات تشویق صادرات	۱۶۵
الف) معافیت‌های مالیاتی	۱۶۶
ب) تسهیلات اعتباری برای صادرکنندگان	۱۶۶
ج) تضمین صادرات	۱۶۶
فصل نهم: تسهیلات اعتباری بین‌المللی	۱۶۹
مبحث یکم: قراردادهای پایاپای و پرداخت	۱۶۹
مبحث دوم: وام‌های خارجی	۱۷۱
الف) اعتبارات دولتی	۱۷۲
ب) اعتبارات به بخش خصوصی	۱۷۴
فصل دهم: قراردادهای تهاتری	۱۷۷
مبحث یکم: کلیات	۱۷۷
مبحث دوم: تعریف مبادلات تهاتری	۱۷۸
مبحث سوم: انواع قراردادهای تهاتری	۱۸۰
الف) معاوضه	۱۸۱
ب) قرارداد خرید متقابل	۱۸۴
ج) قرارداد تهاتری مقید	۱۸۶
د) تهاتر تولیدی	۱۸۸

مبحث چهارم: نکات حقوقی خاص در قراردادهای تهاتری ۱۹۰

فصل یازدهم: قوانین متحدالشکل مربوط به تجارت بین‌المللی ۲۰۳

الف) کلیات ۲۰۴

ب) تعهدات فروشنده ۲۰۴

ج) عدم تطبیق کالا ۲۰۴

د) تعهدات خریدار ۲۰۵

ه) تبری از مسئولیت ۲۰۵

و) انقضای قرارداد ۲۰۵

ز) مسئولیت خطرات مترتبه ۲۰۶

فصل دوازدهم: قراردادهای نمونه و نقش حقوقدانان ۲۰۷

الف) جنبه تفسیری ۲۰۸

ب) جنبه استنادی ۲۰۹

فصل سیزدهم: ورشکستگی بین‌المللی ۲۱۱

مبحث یکم: تأثیر بین‌المللی ورشکستگی ۲۱۱

الف) نظریه صلاحیت انحصاری دادگاه استگاه تاجر ۲۱۲

ب) صلاحیت دادگاهی که ابتدا به امر ورشکستگی رسیدگی نموده است ۲۱۳

ج) تعارض احکام ورشکستگی در روابط تجاری بین‌الملل ۲۱۳

د) تعارض مقررات حاکم بر امر تصفیه ورشکستگی ۲۱۴

مبحث دوم: ورشکستگی شرکت‌های دولتی در روابط تجاری بین‌المللی ۲۱۵

الف) شرکت دولتی و مؤسسه دولتی ۲۱۶

ب) نظریه موضوع فعالیت در تشخیص اعمال حاکمیت تصدی ۲۱۸

مبحث سوم: انواع شرکت‌های دولتی در ایران و مسئولیت احتمالی دولت در مورد ورشکستگی

آنها ۲۲۳

الف) شرکت‌های دولتی که به امور حاکمیت اشتغال دارند ۲۲۳

ب) شرکت‌های دولتی که به امور تصدی اشتغال دارند ۲۲۴

ج) شرکت‌هایی که به لحاظ مصادره یا ملی شدن، بنا به تعریف قانون مدیریت خدمات

کشوری به دولتی تبدیل شده‌اند ۲۲۴

مبحث چهارم: صلاحیت دادگاه در دعوی ورشکستگی ۲۲۶

مبحث پنجم: اسناد تنظیم شده در خارج از کشور ۲۲۷

۲۲۸	الف) توصیف مسائل شکلی سند
۲۲۹	ب) طبیعت امری یا اختیاری بودن قاعده
۲۳۰	ج) شرایط اعتبار بین‌المللی اسناد تنظیم‌شده در خارج
۲۳۲	مبحث ششم: قانون حاکم بر اسناد بازرگانی
۲۳۳	الف) قانون حاکم بر شرایط اصلی تنظیم برات و تعهدات ناشی از برات
۲۳۴	ب) قانون حاکم بر انتقال اسناد تجارتي

کتاب دوم: وضع بیگانگان و دادرسی‌های بین‌المللی ۲۳۷

۲۳۹	پیشگفتار
-----	----------

فصل اول: حدود مسئولیت دولت‌ها نسبت به اتباع بیگانه و مبانی آن ۲۴۱

۲۴۳	مبحث یکم: نمایان از شخص تابع کشورهای بیگانه
۲۴۴	الف) حمایت جزئی ملیت بیگانه
۲۴۵	مبحث دوم: حمایت از اموال بیگانه (اسباب مالکیت از اموال بیگانه)
۲۴۶	الف) آیا سلب مالکیت فقط در حدود مصالح عمومی جایز است
۲۴۷	ب) میزان و نحوه پرداخت خسارت
۲۴۸	ج) تحولات جدید موضوع در حقوق بین‌الملل
۲۵۰	د) تدابیر عملی
۲۵۱	هـ) دیوان داورى ایران و ایالات متحده
۲۵۲	و) موازین حقوق ایران
۲۵۴	مبحث سوم: حق دسترسی به محاکم دادگستری
۲۵۸	مبحث چهارم: اصل مصونیت دولت و تأثیر آن در دسترسی به محاکم

فصل دوم: تابعیت ۲۶۱

۲۶۱	مبحث یکم: تعریف تابعیت
۲۶۲	الف) تابعیت از نظر تاریخی
۲۶۳	ب) تابعیت در نظام موجود
۲۶۳	مبحث دوم: موازین تابعیت از لحاظ حقوق بین‌الملل
۲۶۳	اصل اول: هر کسی باید دارای تابعیت باشد
۲۶۶	اصل دوم: تابعیت واحد
۲۶۸	مبحث سوم: تابعیت مضاعف از دیدگاه حقوق بین‌الملل
۲۶۹	مبحث چهارم: امکان ترک تابعیت (اصل سوم)

مبحث پنجم: اجرای قواعد بین‌المللی تابعیت در عمل ۲۷۱

مبحث ششم: تحول مقررات تابعیت در ایران ۲۷۲

الف) وضع بیگانگان در حقوق ایران قدیم ۲۷۳

ب) وضع حقوقی بیگانگان در قرن گذشته ۲۷۵

ج) تدوین مقررات تابعیت در دوره معاصر ۲۷۷

مبحث هفتم: مقررات فعلی تابعیت ایران ۲۷۸

الف) تعیین اتباع ایران ۲۷۸

ب) پذیرش به تابعیت ایران ۲۸۴

ج) وضع حقوقی خاص قبول‌شدگان به تابعیت ایران ۲۸۶

د) ترک تابعیت ایران ۲۸۷

ه) ترک تابعیت مطابق ۲۸۹

فصل سوم: استملاک اموال غیرمنقول به وسیله اتباع بیگانه در ایران ۲۹۳

الف) این‌نامه استملاک اتباع خارجه ۲۹۵

ب) شرایط موافقت با استملاک ۲۹۶

ج) استملاک اموال غیرمنقول توسط بیگانگان غیرمقیم ۲۹۷

د) رهن اموال غیرمنقول واقع در ایران ۲۹۸

فصل چهارم: اشتغال اتباع بیگانه در ایران ۳۰۱

مبحث یکم: مشاغل ممنوع ۳۰۱

الف) مشاغل سیاسی ۳۰۱

ب) مشاغل عمومی ۳۰۱

مبحث دوم: اشتغال بیگانه به تجارت و حرفه و استخدام بیگانه در بخش خصوصی ۳۰۳

مبحث سوم: اشتغال بیگانه به پارهای مشاغل خاص ۳۰۶

فصل پنجم: اقامتگاه از لحاظ حقوق بین‌المللی خصوصی ۳۰۷

الف) ضوابط تعیین اقامتگاه در آمریکا ۳۰۸

ب) توصیف اقامتگاه ۳۰۹

فصل ششم: احوال شخصیه ۳۱۳

مبحث یکم: توصیف احوال شخصیه ۳۱۴

مبحث دوم: قانون حاکم بر اهلیت ۳۱۵

۳۱۶	مبحث سوم: قانون حاکم بر ازدواج.....
۳۱۶	الف) زوجین تبعه خارجه باشند.....
۳۱۷	ب) زوج تبعه ایران باشد.....
۳۱۸	ج) چنانچه مرد ایرانی و زوجه خارجی باشد.....
۳۱۸	مبحث چهارم: طلاق.....
۳۱۹	مبحث پنجم: قیمومت و حضانت.....
۳۲۰	مبحث ششم: قانون حاکم بر وصیت و ارث.....
۳۲۱	مبحث هفتم: فرزندخواندگی.....

فصل هفتم: مباحث اختلاف در روابط بین المللی و مسأله صلاحیت بین المللی..... ۳۲۳

۳۲۶	مبحث یک: مبانی صلاحیت بین المللی.....
۳۲۶	الف) صلاحیت مبتنی بر تابعیت (نظام فرانسوی).....
۳۲۹	ب) صلاحیت مبتنی بر حاکمیت در حوزه صلاحیت یا ابلاغ به شخص.....
۳۳۰	ج) دادگاه اقامتگاه خوانده.....
۳۳۳	د) وجود رابطه قاطع بین دادگاه و موضوع دعوی.....
۳۳۴	هـ) صلاحیت دادگاه محل فعالیت.....
۳۳۵	و) مبانی نالستوار صلاحیت بین المللی.....
۳۳۷	ز) صلاحیت متقارن.....
۳۳۸	مبحث دوم: صلاحیت بین المللی از لحاظ حقوق ایران.....
۳۳۸	الف) کلیات.....
۳۳۹	ب) موارد صلاحیت انحصاری دادگاه ایرانی.....
۳۴۱	مبحث سوم: شناسایی و اجرای احکام محاکم خارج.....
۳۴۱	ملاحظات کلی.....
۳۴۸	الف) نظریه شناسایی محدود (تجدیدنظر ماهوی).....
۳۴۹	مبحث چهارم: اختلاف بین شناسایی و اجرای احکام.....
۳۵۱	مبحث پنجم: مسائل قابل بحث در مورد شناسایی و اجرای احکام.....
۳۵۶	مبحث ششم: موانع اجرای حکم.....
۳۵۶	الف) نامنظم بودن رسیدگی و سلب حق دفاع.....
۳۵۶	ب) ممانعت رأی با نظم عمومی.....
۳۵۸	ج) تقبّل در تحصیل رأی.....
۳۵۹	د) تعارض احکام.....

ع تعارض قوانین در تجارت بین‌المللی

ه) مطرح بودن همان دعوی در محکمهٔ ایرانی ۳۶۰

مبحث هفتم: مقررات قانون ایران در مورد اجرای احکام خارجی ۳۶۰

فصل هشتم: داوری تجارتي بین‌المللی ۳۶۳

الف) بحث اجمالی راجع به داوری تجارتي بین‌المللی ۳۶۴

ب) اجرای آرای داوری خارجی در ایران ۳۶۵

ج) داوری تجارتي بین‌المللی ضمن عهدنامه‌های دوجانبه ۳۶۷

www.ketab.ir